

vzpostavitev lastnega duhovnega zemljevida visoka pesniško kultivirana govorica, ki niha od obredne monolitnosti do kratkih magično poetičnih digresij. Predstavim naj samo še zadnjo,

75. pesem: Naročje mrtvih prepozna / in sprejme temne trate, / s prividi neodrešene) in s sanjami bogate.

Peter Kolšek

Glosa

SMO PRIPRAVLJENI BITI PRIPRAVLJENI?

Vprašanje, ki naj bi bilo predmet te glose, ni novo, je pa vendarle takšne narave, da si ga moramo spet in spet zastaviti, kar nas hkrati tudi opozarja, da ga ne znamo ali ne zmoremo prav rešiti: v mislih imam ponavljajoče se zadrege ob naših kulturnih in umetniških manifestacijah v tujini. Z ene takšnih, ambiciozno zastavljenih manifestacij se namreč pravkar vračam in nenaavadna podobnost med starimi izkušnjami in sedanjimi vtisi mi narekuje pričujočo glosa.

Vsi vemo, da naša kulturna izmenjava s tujino ni ne lahka ne uspešna. Kljub številnim naporom in prizadevanjem, bi lahko dodali. In prav to je tisto, kar me silí k razmišljanju: v tujini je zavest o naši kulturi — tudi tam, kjer nam vrata razumevajoče odpirajo — nadvse skromna, nefunkcionalna, nanjo v glavnem ne moremo računati, ko razmišljamo o kontinuiteti naše kulturne navzočnosti zunaj naših državnih (ali celo republiških) meja. Ne gre za ceneni očitek našemu posredništvu na tem področju, naši manažerski službi, brez katere je sleherna ambicioznejše zamišljena dejavnost že zdavnaj čista zmota, saj je svet, ki nas obkroža, kot tudi naš lastni, že zdavnaj prenasičen s kulturno ponudbo, ki prav na ravni sprejemanja-nesprejemanja ne more mimo najosnovnejših zakonitosti sodobne potrošnje. Mi pa se v svojih stikih s tujino (v prizadevanjih za večjo trdnost

takšnih stikov) največkrat obnašamo tako, kot da nas povsod in že vnaprej čakajo z odprtimi rokami, če ne že kar vnaprej hvaležni za vse, kar jim nameravamo ponuditi. Preprosto in grobo povedano: kot da je vse, kar ponujamo, vredno in zanimivo že zato, ker je jugoslovansko. Primer s tedna jugoslovanske kulture v Italiji (Jugoslavija v čast sv. Cirila, od 20. do 27. maja): duet, operna pevka — kitarist, je demonstrativno odpovedal »nadaljnje sodelovanje«, ker ni bil ob prihodu v Rim, pred kakršnimkoli nastopom, deležen ustrezne pozornosti; v Cosenzi so na jugoslovanskega predavatelja zaman čakali: preprosto ga ni bilo. Rekli smo: samo kot primer. Toda primer, ki ni brez zveze z določeno miselnostjo in kaže na popolno odsotnost odgovornosti. Omenjeni teden jugoslovanske kulture v Italiji, ki je tokrat zajel šest mest (Rim, Napoli, Sorrento, L'Aquila, Tarquinia, Cosenza) je bil po organizacijski in programski plati plod dogovora med ustreznimi republiškimi ustanovami (kulturnimi skupnostmi, zavodi za mednarodno sodelovanje), ki so bile hkrati tudi samostojni financerji po načelu »vsaka republika za svoje moštvo«, kar je v praksi pomenilo: vsak po svoje, pa tudi: pomagaj si sam. Ne gre navajati podrobnosti, ostanimo pri globlji motivaciji te glose: medrepubliško dogovarjanje kulturnih skupnosti ali sorodnih ustanov (v Sloveniji Zavod SRS za mednarodno... kulturno sodelovanje) očitno še ne poteka na ravni, ki bi takim prireditvam zagotavljala optimal-

no organizacijsko pripravljenost, kar pomeni, da je treba marsikaj šele zunaj, na mestu samem in nemalokrat tik pred prireditvijo, reševati in tako ali drugače rešiti — da ne bi se s svojo nepripravljenostjo »blamirali«. Včasih pa je celo sam koncept — tudi s političnimi razsežnostmi — porušen: ena najbolj uspešnih potez (vsaj s kulturnega vidika) je bila slovesnost v Centralni nacionalni knjižnici v Rimu: reprezentativna razstava knjig vseh »narodov in narodnosti v Jugoslaviji«, knjižna razstava, ki jo je delegacija poklonila knjižnici in jo je njen ravnatelj sprejel kot »simbolno pomenljivo« prijateljsko gesto in obogatitev doslej skromnega knjižnega fundusa jugoslovenistike v tej znameniti knjižnici — toda: slovenskih knjig na razstavi ni bilo in torej tudi ne bodo prešle v knjižnične sezname, ker so baje iz Slovenije sporočili, tako mi je bilo pojasnjeno, da ne premoremo človeka, ki bi lahko v tako kratkem (ne vem kakšnem) času opravil primeren izbor knjig. Takoj ob ta stavek moram pridati: ne zapisujem tega, da bi se spet spotaknil ob uradništvo v slovenski kulturi, primer navajam kot dokaz, kako lahko majhna uradniška nemarnost neprijetno poruši koncept, ki ni samo kulturno odmeven, ampak ima tudi politično razsežnost, hkrati pa tudi kot namig, da je medrepubliško dogovarjanje navsezadnje odgovoren posel.

In ker moram biti kratek, saj pišem gloslo: v pripravah za sodelovanje v tujini hoče biti tako ali drugače navzoča vsaka republika, pokrajina, narod in narodnost... toda v novem sistemu financiranja, ko vsak financira »svoje«, ni pravega razumevanja za osnovno skrb: za pripravo in plasiranje celotne (jugoslovanske) prireditve v tujini. Tu zmanjkuje moči, financ, idej, in uspeh je pač takšen, kakršen je v takšnih razmerah sploh mogoč. V mislih imam vse tisto, kar je nepogrešljiva sestavina slehernega našega nastopa v tujini: vsaj

minimalna reklama in propaganda, vsaj na ravni najnujše informacije.

Evropa se, morda bolj kot mislimo, kulturno integrira, v določenem smislu in obsegu je že integrirana, vse bolj med seboj komunicirata vzhod in zahod, naša navzočnost v tej komunikaciji je vse prej kot samoumevna, čeprav nujna in potrebna, celo zelo težka je, vsekakor pa premalo opazna, če je predvsem sami ne obvladujemo, če se svojih realnih možnosti in odgovornosti ne zavedamo že na prvi stopnji: pri medrepubliškem dogovarjanju.

Glede na skromno funkcionalnost tega dogovarjanja — vsaj v tem primeru — je bil teden jugoslovanske kulture v Rimu in drugih mestih Italije živa in pomembna manifestacija naše ustvarjalne volje, toda...

Gre torej predvsem in najprej za našo obremenjenost v domačem okviru: vse namreč kaže, da si nismo docela na jasnem, kaj lahko s takšnim sodelovanjem spravimo skupaj. Prav to načelo, da vsaka republika, pokrajina nekako delegira (dokaj neodvisno od drugih) tisto, s čimer bi se rada predstavila, ali pa tudi samo tisto, kar je najbolj pri roki, kar torej, dobesečno, na hitro lahko »spravi skupaj«, je preveč nezanesljiv kriterij in zato je nesmiselno, da se ga tako trdovratno oklepamo. Tako se nam spet in spet dogaja, da so zmerom najbolj »pri roki« razni folklorni, plesni in drugi ansambli, ki pa tujini lahko prezentirajo samo to, kar v svojem bistvu so, statična obnova neke preteklosti, ki je ni več in nam je zato obnovljeni spomin nanjo drag, prijeten, ne brez sentimentalnih reminiscenc, v svojem artističnem perfekcionizmu lahko tudi zelo pomemben, vendar dosledno zunaj kroga, znotraj katerega poteka vznemirljiva, polemična, tudi nestrpno agresivna kulturna konfrontacija našega časa. Predstaviti se danes tujini kot živa, tvorna kultura naroda, kot kultura skupnosti narodov in narodnosti čisto določene

družbeno-politične skupnosti pomeni soočati se na ravni sedanjih idej, tendenc, ustvarjalnih potencialov, torej na ravni kritične kulture, iz katere je mogoče razbrati duha in pota družbe, tistega duha in tista pota, ki so najbolj avtentična podoba individualnih in skupnih darov, idej in ustvarjalne volje, zaradi katerih je narod sploh narod, družba sploh družba v širšem prostorskem kontekstu z drugimi narodi, z drugimi družbami.

Za takšno navzočnost v tujini je seveda potrebno dogovarjanje ljudi in ustanov, ki se zavedajo odgovornosti takšnega početja in imajo za takšno dogovarjanje tudi ustrezna pooblastila tako družbe kot kulture. Mehanično delegiranje po znanih in neznanih ključih, po večji ali manjši pripravljenosti samofinanciranja ne more zagotoviti plodne navzočnosti odprtih vrednosti naše kulture v svetu, kjer je kulturna produkcija maksimalna, ponudba tržno konkurenčna in samo kroženje kulturnih in umetniških dejavnosti močno ustaljeno, da je sleherni preboj težaven posel.

Ta zapis seveda noče zmanjšati spoštovanja do vseh tistih, ki si prizade-

vajo za tesnejše kulturne zveze s tujino, še manj pa je namen podpisane, da bi zanikal pomen manifestacije »Jugoslavija v čast sv. Cirila«, ki traja že desetletje, je torej že tradicionalna, toda: nevarnost in zadrega sta prav v neinventivnosti tradicije kot take, gre za to, da bi bilo treba tradicijo zamenjati s sodobnostjo, z novostjo, s sočasnostjo, dopadljivo negibnost preteklosti s tveganim soočanjem v okviru sodobnih kulturnih, umetniških in idejnih tokov, recimo, današnje Evrope, ki se, kot rečeno, zlasti na kulturnem področju opazno integrira v dve mogočni poluti in smo mi med njima dostikrat kot popotnik med nemirnima vratnicama, ne da bi si bili čisto na jasnem, ali smo zunaj ali znotraj nekega prostora, ki pomeni tudi za nas večjo duhovno trdnost. Tudi trdnost zavest o sebi.

Odgovorno razmišljati o tem je dejanje naše kulturne politike, znamenje večje zrelosti našega mednacionalnega (medrepubliškega) sodelovanja in, navsezadnje, tudi večje kritičnosti, ki nam omogoča, da v okviru nastajajočega odbiramo najboljše, najvrednejše.

C. Zlobec

Dopolnilo:

V zadnji številki je ob koncu pesmi Dragutina Tadijanovića pomotoma izpadlo ime prevajalca, pesmi je namreč prevedel Ivan Minatti.